

Barcelona Comerços + Sostenibles:
Anàlisi del programa de sostenibilitat al comerç en el marc de Barcelona
+ Sostenible: Necessitats, oportunitat i propostes de millora.

Maria Làzaro i Mullor

Director: Josep Espluga Trenc, Departament de Sociologia

Projecte de final de carrera, Llicenciatura de Ciències Ambientals, Universitat Autònoma
de Barcelona

Barcelona, setembre 2015

Resum

El comerç juga un paper molt important a la ciutat de Barcelona, tant per la seva activitat econòmica com per la funció de cohesió social, per aquest motiu es planteja treballar amb aquest sector per millorar la sostenibilitat i la cultura de la sostenibilitat en el comerç de Barcelona

Aprofitant que des de l'Ajuntament de Barcelona s'està començant a dissenyar un programa específic per treballar la sostenibilitat al comerç, i que hi ha altres organitzacions que estan treballant amb aquests objectius, el present estudi pretén fer una petita diagnosi de l'estat actual del comerç de Barcelona i la seva relació amb la sostenibilitat, dels projectes que ja s'estan duent a terme, de les necessitats que tenen els comerciants i dels possibles recursos que es podrien oferir per promoure una xarxa de comerços sostenibles.

Resumen

El comercio juega un papel muy importante en la ciudad de Barcelona, tanto por su actividad económica como por la función de cohesión social, por este motivo se plantea trabajar con este sector para mejorar la sostenibilidad y la cultura de la sostenibilidad en el comercio de Barcelona.

Aprovechando que desde el Ayuntamiento de Barcelona se está empezando a diseñar un programa específico para trabajar la sostenibilidad en el comercio, y que hay otras organizaciones que están trabajando con estos objetivos, el presente estudio pretende hacer una pequeña diagnosis del estado actual del comercio de Barcelona y su relación con la sostenibilidad, de los proyectos que ya se están llevando a cabo, de las necesidades que tienen los comerciantes y de los posibles recursos que se podrían ofrecer para promover una red de comercios sostenibles.

Introducció

El comerç és una de les principals activitat econòmiques de la ciutat de Barcelona, a més de tenir un paper fonamental en la cohesió social de la ciutat. Per altra banda, Barcelona fa anys que s'ha compromès a treballar per la sostenibilitat. Tot i així, encara no s'havia realitzat, a la ciutat, cap projecte d'especial rellevància per treballar la sostenibilitat amb el sector comercial.

Enguany, l'Ajuntament de Barcelona ha començat a dissenyar un programa per treballar la sostenibilitat als comerços, d'acord amb els objectius dels diferents documents de referència de la ciutat en temes de sostenibilitat (Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat) i de comerç (Pla d'Impuls al comerç i Pla Estratègic dels mercats de Barcelona).

Amb el present estudi es pretén analitzar les necessitats i oportunitats que tenen els comerços per treballar la sostenibilitat, així com elaborar propostes de millora al programa de sostenibilitat al comerç en el marc de Barcelona + Sostenible, incorporant els recursos i les experiències que ja s'estan realitzant.

Objectius

- Generals
 - Detectar les necessitats i les oportunitats que tenen els comerciants per fer més sostenible els seus comerços.
 - Millorar el programa de sostenibilitat al comerç en el marc de Barcelona + Sostenible
 - Crear un recull de recursos per poder desenvolupar el programa de sostenibilitat al comerç
- Específics
 - Identificar tipologia de comerços.
 - Identificar els agents claus
 - Identificar les iniciatives que s'estan duent a terme per fomentar el comerç sostenible.
 - Identificar les necessitats dels comerciants i que es pot oferir des del programa de sostenibilitat al comerç

Antecedents

Des del 2002 la ciutat de Barcelona està compromesa amb la sostenibilitat a través del Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat, i implica les diverses organitzacions i la ciutadania a través de diferents programes, tot i així amb el comerç no hi ha tingut mai un paper rellevant en aquest àmbit.

El comerç de Barcelona és una de les principals activitats econòmiques de la ciutat, la primera quant a nombre de centres de cotització (22,8 %) i la principal generadora de treball: ocupa més de 150.000 persones i una part important de la població en depèn directament o indirectament. El petit comerç local i de proximitat ha tingut un paper molt important en la ciutat, fet que propicia que el sector comercial compleixi una altra funció: la de la relació i convivència.

Del model comercial de Barcelona cal destacar-ne especialment la Xarxa de Mercats Municipals i les associacions de comerciants, així com els diversos actors que treballen per potenciar aquest sector.

En el marc del Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat, el Pla d'Impuls al Comerç i Pla Estratègic dels Mercats de Barcelona, i tenint en compte les actuacions en matèria de sostenibilitat i comerç, que de forma puntual o focalitzades en una temàtica concreta, s'havien desenvolupat a Barcelona, l'Ajuntament de Barcelona es planteja realitzar un **programa de sostenibilitat al comerç**, per impulsar l'adopció de mesures de millora socioambiental per part dels comerços, associades a un estalvi de recursos i beneficis econòmic, i a una valoració positiva per part dels clients i del veïnat.

Metodologia

La metodologia utilitzada es basa en la recollida d'informació i dades de diferents fonts documentals i d'estudis prèviament realitzats. Posteriorment s'ha fet una anàlisi integrada de tota aquesta informació, d'acord amb els objectius perseguits amb aquest treball de recerca.

S'ha estudiat a fons el programa de sostenibilitat al comerç que està engegant l'Ajuntament de Barcelona: s'ha participat en el seu disseny i s'ha analitzat la prova pilot realitzada recentment. L'anàlisi s'ha complementat amb la recerca d'experiències que ja s'estaven realitzant en aquest camp, i altres projectes que s'han desenvolupat en altres municipis, per poder extreure noves idees i àmbits de treball. Tot això s'ha complementat amb l'anàlisi d'estudis realitzats amb els comerços, per saber quines accions estaven realitzant i quines necessitats i obstacles tenien alhora de treballar a favor de la sostenibilitat.

Resultats i discussió

Necessitat i oportunitat que tenen els comerços de Barcelona per ser més sostenible

A partir de les dades que s'han analitzat, s'ha relacionat les necessitats que tenen els comerciants amb els recursos existents que ja hi ha.

Estalvi energètic

L'estalvi energètic és un dels temes que més atrau el comerç, ja estan conscienciats i intenten disminuir el consum, però encara els falta recursos i informació per aconseguir un estalvi significatiu. És una de les temàtiques que pot ser la més fàcil d'abordar, ja sigui perquè el comerciant ja està conscienciat, perquè hi veu un estalvi econòmic o perquè amb algunes accions no gaire costoses es poden aconseguir canvis significatius.

Els comerços necessiten més informació en temes d'estalvi energètic, de com fer un bon ús de la climatització, i de quines petites accions poden aplicar sense que els hi signifiqui un cost elevat, però que puguin veure resultats i que no els hi signifiqui perdre el confort que exigeix el client. Per altra banda, també han de poder estar informats sobre el finançament i les subvencions i ajuts que existeixen per canviar les instal·lacions per unes de més eficients.

El programa Àmbit Energia de la Cambra de Comerç, ofereix un assessorament específic de com implantar mesures d'estalvi energètic, formacions concretes i un servei d'informació sobre els diferents ajuts existents. A més amb l'Agència d'Energia de Barcelona ha realitzat un estudi que ha permès aconseguir una fotografia de com estan els comerços en temes energètics,

aquestes dades es podrien utilitzar perquè cada comerç es compari amb la resta i vegi en quin punt està i quines accions pot dur a terme. Per altra banda a la xarxa de membres de Barcelona + Sostenible hi ha diverses organitzacions expertes amb aquests temes que també poden oferir assessorament o formacions específiques, així com noves propostes de finançament el finançament col·lectiu o crowdlending ³

Residus

Tot i que ja s'ha avançat molt amb el tema dels residus, sobretot amb la recollida selectiva, és un tema que encara s'ha de tenir present. Existeix una xarxa d'inspectors i d'educadors ambientals per informar del sistema de recollida comercial, però tot i així, alguns comerços no ho coneixen, i per tant no ho realitzen correctament.

A on queda més camí per fer és en la prevenció de residus, així com la majoria de comerciants afirma que separa correctament les diferents fraccions de residus, molt pocs realitzen accions per prevenir la generació de residus. De totes maneres veuen en bons ulls fomentar els envasos retornables i les bosses reutilitzables. En aquest cas concret, consideren que no poden assumir els costos, necessitarien sistemes més econòmics (les bosses de tela són massa cares per ells), o més coordinació entre ells per tal de poder abaratir els costos. En el grup de discussió que es va realitzar el 2010 amb diversos comerciants, un dels principals obstacles que es trobaven alhora de no donar bosses de plàstic és que la relació amb el client és molt estreta, aquests encara reclamen la bossa i els comerciants tenen por de portar-li la contraria i perdre un client (Espluga et al., 2015), però amb l'actual acord del Pacte de la Bossa, a partir del gener del 2016 cap comerç podrà donar bosses de plàstic, i per tant aquest obstacle desapareixerà.

Amb el programa *100% millor que nou*, s'ha aconseguit potenciar tots aquells comerços que fan una prevenció de residus (a partir de la reutilització o reparació), però això només influeix a una petita part dels comerços. Amb el que generen més residus són amb els embalatges que reben dels proveïdors, els comerços es troben indefensos en aquest aspecte, perquè no tenen autonomia per poder negociar amb ells i proposen coordinar-se per aconseguir canviar els hàbits dels proveïdors.

Consum responsable

Respecte als productes, als comerciants no tenen gaire coneixement de quin són productes certificats, què són les ecoetiquetes o quins productes són respectuosos amb el medi ambient, a més no tenen facilitat a l'hora de conèixer alternatives per aconseguir productes ecològics, a granel o d'envasos retornables. Amb la Xarxa de Comerços Verds de la Fundació per la Prevenció de Residus i el Consum Responsable, s'ha creat una base de dades de proveïdors, es podria ampliar i facilitar entre els comerços.

La línia d'acció 5.2 del Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat proposa: *Millorar la informació per al consumidor sobre les característiques socials i ambientals dels productes (origen, durabilitat, producció ecològica, transgènics, etc.), dels productors i de la comercialització. Exigir un bon etiquetatge* (Ajuntament de Barcelona, 2012). Per aconseguir-ho s'ha de sensibilitzar als comerciants, i donar el coneixement i les eines perquè ho puguin transmetre als seus clients. Es poden utilitzar les formacions d'obert al futur i les guies de bones pràctiques per ampliar el coneixement d'aquests temes entre els comerciants.

Organització

A partir de trobar diferents comerços que comencen a treballar per la sostenibilitat sorgeix l'oportunitat d'organitzar-se per trobar solucions i fer accions conjuntes, com crear una central de compres o conscienciar als proveïdors i fabricants perquè canviïn algunes pràctiques per d'altres

³ Amb el crowdlending, les persones deixen directament petites quantitats de diners a una empresa a canvi d'un retorn financer estipulat en un contracte de préstec

més sostenibles. La Fundació per la Prevenció de Residus i Consum Responsable ja estava intentant organitzar una xarxa per poder crear una central de compres i des de la Secretaria Barcelona + Sostenible, es podria dinamitzar aquesta xarxa.

Però la principal necessitat que tenen els comerciants és tirar endavant el seu comerç, per tant el que sempre tindran present és que totes les propostes i accions que se'ls hi puguin plantejar no els hi ocupi gaire temps ni diners, a més perquè hi hagi una implicació han de veure que hi poden treure uns beneficis econòmics. Amb els descomptes i bonificacions en els preus públics per la recollida de residus comercial que oferia l'Acord Cívic, i que ara oferirà el programa de sostenibilitat en el comerç, hi ha un benefici directe, amb l'estalvi energètic també poden aconseguir un estalvi econòmic i finalment amb una projecció cap a la ciutadania, més indirectament, però també, poden arribar a treure'n beneficis. El Mapa de Barcelona + Sostenible on es visibilitzen les iniciatives sostenibles de la ciutat, pot servir de plataforma per visibilitat els comerços que realitzen bones pràctiques o els Premis "Barcelona, la millor botiga del món", poden donar un reconeixement i una projecció. A més es poden utilitzar els actes que es fan des del programa *100% millor que* (fires, mercats d'intercanvi, ...) per donar a conèixer els comerços que estan realitzant bones pràctiques.

Analitzant aquests resultats es veu que moltes de les necessitats o obstacles que es troben els comerciants estan resoltes o es poden resoldre amb els recursos ja existents, però per fer-ho s'ha de donar més projecció a aquests recursos i adaptar-los a les necessitats concretes. El programa de sostenibilitat en el comerç que està dissenyant l'Ajuntament de Barcelona podria ser el marc de referència per aglutinar tots aquests recursos i difondre-les entre les associacions de comerciant per arribar a més comerços, es podria plantejar establir col·laboracions amb els diferents actors que els ofereixen, com ja ha succeït amb la Fundació per la Prevenció de Residus i Consum Responsable, que ha signat un conveni amb l'Ajuntament per adaptar els seus recursos al programa de sostenibilitat del comerç.

Proposta de millora del programa de sostenibilitat al comerç en el marc de Barcelona + Sostenible

El programa de sostenibilitat al comerç en el marc de Barcelona + Sostenible, impulsat per l'àrea d'Ecologia Urbana de l'Ajuntament de Barcelona i amb el suport de la direcció de Comerç i Consum, està previst que es desplegui a tota la ciutat en els pròxims dos anys. A l'abril del 2015 es va presentar al Consell Ciutat i Comerç, però encara està en fase pilot.

S'ha realitzat una recerca dels recursos que ja existien, experiències d'altres municipis, analitzat el comportament dels comerciants en temes de sostenibilitat i quines necessitats i obstacles es trobaven alhora de treballar-hi, també s'ha participat en el disseny del programa i s'ha analitzat la prova plot que s'ha realitzat. A partir de tota aquesta informació s'ha analitzat el programa, buscant els punts forts i punts febles, per extreure una sèrie de propostes de millora del programa, que es presenten a continuació.

Amb qui treballar

El treball a dues escales plantejat, associació de comerciants / comerços, és operatiu i aporta valor afegit. D'una banda, apodera les associacions. De l'altra, garanteix que els comerços associats explicitin el seu compromís i es pugui mesurar l'impacte real del programa i a detectar disfuncions. El treball conjunt amb diverses associacions d'un districte és eficient, coherent i enriquidor, es pot aprofitar treballar per zones per implicar altes organitzacions del territori perquè col·laborin en el projecte, però també ha de ser un programa polivalent, a banda de treballar per territori també ha de tenir present altres classificacions del comerç i ha de ser un programa adaptable a les diferents tipologies de comerç.

Tal com està plantejat el programa actualment, està massa enfocat per treballar únicament amb el petit comerç que estigui associat amb alguna associació de comerciants territorial. S'ha de preveure com es pot treballar amb altres tipologies de comerços i es pot mirar de treballar per altres classificacions. Una proposta és iniciar un treball específic amb cada gremi per mirar actuacions concretes que poden dur a terme els comerços de cada sector, també s'ha de tenir en compte com es treballa amb les grans superfícies, ja que el que se'ls hi exigeix a elles no pot ser el mateix que al petit comerç. Elles tenen més infraestructures i capacitat per dedicar-hi més esforços, així que enlloc de tractar-les com a comerç, potser es poden tractar com associacions, i que hagin de realitzar un pla d'acció específic. Per últim el comerç franquiciat també s'ha de tractar amb especial atenció, ja que si s'aconsegueix que les franquícies adoptin noves pràctiques sostenibles serà molt fàcil replicar-ho a tots els seus comerços franquiciats.

Ja hi ha diverses iniciatives que tenen comerços que estan treballant per la comunitat o realitzant bones pràctiques sostenibles, com els adherits al *100% millor que*, al *Camí Amic* i al *Projecte Radars*, tots aquests poden tenir un paper més destacat en el programa, a més es pot oferir als nou comerços que s'adhereixin a aquests programes.

Un dels punts forts del programa és que des de l'inici del seu plantejament es va tenir present incorporar actors experts en el tema per desenvolupar el programa, d'aquesta manera estan sorgint noves col·laboracions i es poden crear recursos més específics d'acord amb l'expertesa de cada actor. El programa ha de preveure poder renovar aquests actors i incloure'n de nous si s'escau.

Els àmbits temàtics triats per treballar en el programa van molt d'acord amb el Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat i també coincideixen amb el que estan fent els comerços i les necessitats que expressen que tenen en temes de sostenibilitat.

Planificació

S'ha de planificar el programa, realitzar un treball més profund amb les associacions de comerciants i amb més anticipació, tenir en compte que sempre tenen poc temps i pics de feina en moltes èpoques concretes de l'any. A la prova pilot el poc temps ha fet que els resultats no fossin els esperats, es proposa començar les reunions d'avaluació i planificació abans de la campanya de Nadal i treballar amb els comerços després del pic de les rebaxes de gener, per assegurar que tenen suficient temps per entregar les dades abans del 30 de juny.

Compromís

El compromís és clau en aquest programa, i s'ha de deixar clar a tothom que en forma part. L'adhesió és voluntària i proporciona una sèrie de beneficis al comerç, però també han de complir una sèrie de requisits (elaborar el pla d'acció de la sostenibilitat de l'associació, omplir el qüestionari i comprometre's a realitzar alguna acció a favor de la sostenibilitat al llarg d'un

any), per això també s'ha d'exigir un mínim de qualitat i vigilar que l'adhesió al programa no es converteixi en un tràmit per aconseguir els beneficis que ofereix.

Una manera d'implicar-los és reflectir que aquell comerç s'han compromès a treballar per la sostenibilitat. Ja sigui en format de diploma, fent-ho públic a alguna web o creant un distintiu específic.

Hem de tenir present que un dels beneficis que ofereix el programa, i per la qual la majoria de comerços volen participar-hi, és pels descomptes i bonificacions en els preus públics, aquests diners, són diners públics, això s'ha de remarcar i conscienciar-los que no s'està regalant res, sinó que també s'han d'implicar. A part dels beneficis econòmics, s'ha de posar en èmfasis els ambientals i socials, perquè els comerciants que s'hi adhereixin també ho facin per conscienciació, no només com un tràmit per obtenir els descomptes.

Una proposta és crear una marca: “Comerços + Sostenibles”, des d'on es desenvolupi el programa. Els comerços i les associacions es podran identificar sota un mateix paraigua i se sentiran partícips del mateix projecte. A l'hora d'arribar al ciutadà també ajudarà a interioritzar els diferents objectius, el consumidor podrà relacionar els comerços que estiguin dins del programa i tota la informació que rebí en relació al tema. També es crearà una sensació de xarxa entre les diferents membres, facilitant la seva relació i que s'impliquin en el programa.

Aquesta experiència ja ha funcionat amb les organitzacions de Barcelona + Sostenible i sobretot amb el programa d'Escoles + Sostenibles, que anteriorment s'anomenaven Agenda 21 Escolar. Les escoles que s'adhereixen al programa realitzen projectes per treballar la sostenibilitat en tot l'entorn escolar, s'ha creat una xarxa d'escoles sostenibles de la ciutat que comparteixen bones pràctiques i experiències, reben recursos i assessoraments específics. Les escoles se senten part de la xarxa i són molt actives, a més han estès el programa a tota la comunitat educativa, així que el professorat, els alumnes i fins i tot les famílies s'han pogut familiaritzar amb el concepte. Un exemple clau és quan preguntes si coneixen l'Agenda 21 de Barcelona, la majoria de persones que els hi sona el nom és perquè havien participat com a alumnes en algun projecte de la seva escola o el seu fill, net o nebot hi havia participat, relacionen Agenda 21 amb: horts urbans, eliminació del paper d'alumini com embolcall, campanyes de malbaratament alimentari. Per tant, al crear una xarxa i dotar-la de recursos, s'ha aconseguit que les escoles s'impliquin en el projecte i que el transmetin a la resta de la ciutadania.

Desenvolupament del programa

El model de fitxa-resum del pla d'acció de sostenibilitat de l'associació és vàlid com a eina de treball, però amb la prova pilot s'ha pogut comprovar que els plans presentats no eren molt ambiciosos. Per aconseguir uns plans més elaborats, s'ha de poder oferir un assessorament i acompanyar a les associacions durant el procés d'elaboració del pla, també es pot exigir una sèrie de requisits com per exemple un mínim d'accions, que hi hagi accions de futur o que treballin alguns temes relacionats amb els àmbits temàtics dels programa.

Un altre punt feble que s'ha pogut detectar a través de la prova pilot és el treball amb els comerços, alguns qüestionaris s'havien emplenat sense prestar-hi gaire atenció i alhora de definir les accions que es comprometien a realitzar aquestes o bé no s'han proposat o eren molt fluixes. Les respostes eren disperses i no implicaven emprendre canvis substancials en termes de sostenibilitat.

Per això es proposa fer un replantejament del treball amb els comerços:

Primer s'ha de poder dotar a l'associació de les eines i recursos necessaris per poder transmetre el programa als seus comerços i que aquests s'hi comprometin.

La primera part del qüestionari d'autoavaluació és útil, perquè ajuda a recollir informació dels comerços, i també és una manera d'introduir bones pràctiques als comerços, tot i que s'hauria de buscar una manera d'automatitzar el sistema d'introducció de dades, com per exemple fer un formulari on-line. Es proposa una reformulació de la segona part del qüestionari, per facilitar als comerços a l'hora de definir les accions que es comprometen a realitzar: treballar per àmbits centrant-se en un tema i aprofundir-hi, marcar un objectiu comú i fer una acció conjunta per tenir més visibilitat. Això permetrà fer una campanya de comunicació forta, i oferir recursos específics.

Des del programa es poden proposar diversos projectes específics relacionats amb temàtiques concretes i els comerços poden decidir en quin projecte volen implicar-se.

Per exemple els comerços podrien triar entre participar en els projectes de:

- Ús de bosses reutilitzables, coincidint amb l'inici d'aplicació de la directiva europea sobre bosses de plàstic d'un sol ús el gener de 2016.
- Fer atractiu el tancament de portes del local per evitar que es perdi climatització.
- Adquisició de leds per a una il·luminació més eficient a través de central de compres de les associacions.
- Cura de l'entorn: manteniment de plantes de flor als escocells dels arbres per part dels comerços.
- Compromís amb la comunitat: Camí Escolar, projecte Radars...

Començar per un o dos projecte molt concrets, buscar bé les col·laboracions i els recursos que es poden oferir i de mica en mica anar ampliant l'oferta i començar a treballar nous àmbits. Els comerços podrien participar en un o més projectes. Els projectes poden ser d'àmbit territorial, fins i tot es poden desenvolupar amb l'associació comercial pertinent, d'àmbit sectorial, en aquest cas es podria implicar els gremis de cada sector i desenvolupar actuacions específiques segons el sector comercial, o d'àmbit global.

Recull de recursos per poder desenvolupar el programa de sostenibilitat al comerç

Amb els recursos ja existents i la detecció de necessitats que tenen els comerciants, es fa una proposta de recursos que podria oferir el programa de sostenibilitat al comerç.

Alhora de plantejar quins recursos es poden oferir des del programa, s'han de tenir presents els recursos ja existents, i establir possibles col·laboracions amb les organitzacions que ja estan treballant amb el tema.

De cara a l'assessorament inicial amb les associacions, per presentar el programa, s'ha de donar més informació i crear una sèrie de guies i materials per l'associació per facilitar que puguin presentar el programa entre els seus associats i els animin a què participin en el programa.

El material que s'entrega als comerciants ha de ser clar i útil. Ja hi ha moltes guies (com *la Guia de bones pràctiques ambientals per a les empreses de comerç* elaborada pel Consell de Gremis, o les guies *Oberts a...*), la informació ja està recopilada, el que falta és trobar un format atractiu que sigui interessant pel comerciant. Les formes de comunicació convencional no són vàlides

per a molts comerciants, molts no utilitzen el correu electrònic ni l'ordinador a la feina, no tenen temps de llegir manuals o guies, els fullets queden arraconats entre molts altres... Una proposta és elaborar petites càpsules per temàtiques amb un llenguatge molt directe i explicant bones pràctiques. Pensar nous formats, com per exemple crear un material que a part d'informar sobre bones pràctiques o consells tingui un altre ús pel comerciant o pel client, com en un calendari o peces que es poguessin penjar a la porta (cartell d'obert /tancat o similars) o col·locar a l'aparador.

Aprofitar la xarxa de signants del Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat, les associacions en formaran part i podran disposar dels diferents recursos. Potenciar la Secretaria de Barcelona + Sostenible com a entitat dinamitzadora del programa, i donar-la a conèixer entre les diferents associacions, remarcar que poden acudir a ella per realitzar qualsevol consulta, i poden demanar assessorament i recursos específics. També es pot plantejar crear una secretaria pròpia, la secretaria de Comerços + Sostenibles, per donar l'assessorament més directe i els recursos més concrets.

Crear diverses formes de reconeixement dels comerços que participen en el programa, especialment per als comerços més compromesos. Des del programa ja es plantejava crear una web específica, a allà es podria visibilitzar els diversos comerços que hi participen. De cada projecte concret es pot crear un distintiu per remarcar el projecte que estan duent a terme cada comerç. Es podria valorar crear distintius a diferents nivells segons el seu grau de compliment, com l'experiència de Rubí Brilla on classificava els comerços entre bronze, plata i or.

Recollir els comerços que estan realitzant bones pràctiques i fer-ne difusió, a través d'una guia, per compartir aquestes pràctiques entre els altres comerciant, però alhora donar visibilitat d'aquests establiments entre la ciutadania. Els comerços que fomenten la compra de productes responsables es poden visualitzar al mapa Barcelona + Sostenible. També es pot intentar arribar amb algun conveni amb algun mitjà de comunicació per difondre aquests comerços.

Pensar molt bé les formacions que s'ofereixen, programar-les en horaris que puguin participar-hi els comerciants i que dissenyar-les de curta durada, han de ser formacions pràctiques, on s'exposin solucions. Les formacions podrien estar relacionades amb els projectes concrets que s'ofereixen als comerços. També es pot crear formacions més específiques només per a les associacions.

Crear un grup d'informadors per anar a peu de carrer a informar els comerços del programa, ajudar-los en l'elaboració del qüestionari, proposar accions de millora i donar suport a les associacions. Es podria comptar amb els educadors que ja fan d'informadors per la campanya de recollida comercial i amb els tècnics de comerç de cada districte o plans d'ocupació.

Conclusions

Amb aquest estudi s'ha obtingut una fotografia de l'estat actual dels comerços i la sostenibilitat. Des de fa temps es veu el comerç com un sector clau per treballar la sostenibilitat, ja sigui per l'impacte que té la seva pròpia activitat (consum energètic, generació de residus,...), com per la capacitat que té d'arribar a la ciutadania i capacitat de sensibilització.

Els comerciants cada cop estan més conscienciats en temes de sostenibilitat i creuen interessant començar a treballar aquests temes (alguns ja estan realitzant bones pràctiques), des de diferents organitzacions ja fa temps que s'han iniciat experiències i elaborat recursos per començar a

treballar-hi, però sense arribar a tenir una repercussió i efecte excessiu. A l'hora de la veritat el comerç no s'acaba d'implicar, el principal obstacle del comerç són el temps i els recursos. La majoria de comerços petits viuen el dia a dia i dediquen tots els seus esforços a l'activitat comercial, per tant si realment es vol implicar a aquest sector, s'ha de tenir-los molt presents a l'hora de dissenyar qualsevol projecte, facilitar el màxim la feina i oferir uns beneficis clars, directes i atractius.

Per fomentar l'associacionisme comercial i facilitar la implicació dels comerços es proposa realitzar un treball directe amb les associacions de comerciants, així com implicar els principals actors que ja fa temps que treballen amb els comerços.

Finalment es proposa crear una marca que englobi totes les accions del programa de sostenibilitat al comerç en el marc de Barcelona + Sostenible, la xarxa de **Comerços + Sostenibles**, d'aquesta manera, els comerços poden aconseguir un reconeixement i posicionament, compartir bones pràctiques i obtenir recursos i beneficis, alhora que contribueixen a crear una ciutat una mica més sostenible i a difondre el missatge entre la ciutadania, per aconseguir, entre tots, una ciutat més equitativa, pròspera i autosuficient.

Bibliografia

Agenda 21 i el comerç de Barcelona. I- Dades generals any 2010. Barcelona: Consell de Gremis de Comerç, Serveis i Turisme de Barcelona. 2010.

Ajuntament de Barcelona. *Comerç, la web del comerç de Barcelona.* [en línia]. [consulta juny 2015]. Disponible a: <http://comerc.bcn.cat/>.

Ajuntament de Barcelona. *Enquesta Activitat del Sector Comercial de Barcelona. Presentació de resultats* [en línia]. Barcelona: 2014. [consulta juny 2015]. Disponible a: http://comerc.bcn.cat/sites/default/files/arxius/r14022_sector_comerc_informe.pdf.

Ajuntament de Barcelona. *Pla d'Impuls i Suport al Comerç de Barcelona.* [en línia]. Barcelona: 2013 [consulta agost 2015]. Disponible a: http://comerc.bcn.cat/sites/default/files/arxius/pla_impuls_suport_definitiu_2.pdf.

Anàlisi sector comercial i serveis a Barcelona. Estudi tècnic PECQ 2011-2020. Barcelona: Agència d'Energia de Barcelona. Observatori energia, 2012.

Castiella T., Franquesa T. "La Agenda21: un proceso participativo para el cambio". *Barcelona Metròpolis Mediterrània*, 2002, núm 59, p. 20-25.

Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat (2002-2012) – Agenda 21 de Barcelona. Criteris i propostes per a la renovació. Departament d'Estratègia, Departament de Participació. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2011. Informe de treball.

Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat 2012-2022: per una Barcelona més equitativa, pròspera i autosuficient. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2012.

El Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat: agenda21bcn. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, Consell Municipal de Medi Ambient i Sostenibilitat, 2002.

Espluga Trenc, J., Boso, A., Prades, A. "Diseño de políticas de sostenibilidad y prácticas ciudadanas: el caso del comercio y las Agendas 21 locales." Barcelona: 2015. En premsa.

Font, J., Gomà, R. *Criteris i propostes per a la participació ciutadana de l'agenda 21 de Barcelona*. Universitat Autònoma de Barcelona. Equip d'anàlisi política. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, Consell Municipal de Medi Ambient i Sostenibilitat, 2001.

Fundació Catalana per a la Prevenció de Residus i el Consum Responsable. *Comerç verd* [en línia]. [consulta juliol 2015]. Disponible a:
http://www.residusiconsum.org/index.php?option=com_content&view=article&id=16:comererd&catid=30:comerc-verd&Itemid=33.

Guia de bones pràctiques ambientals per a les empreses de comerç. Barcelona: Consell de Gremis de Comerç i Serveis de Barcelona, Associació Gabinet Tècnic Comercial, Ajuntament de Barcelona. Comissió de Serveis Urbans, 2001.

Institut Municipals de Mercats. *Pla Estratègic Mercats de Barcelona 2015-2025*. [en línia]. Barcelona: 2014. [consulta juny 2015]. Disponible a:
<http://w110.bcn.cat/Mercats/Continguts/Documents/Fitxers/Llibre%20Pla%20Estrategic%20ok.pdf>.

París, A., Carrero, X. *Acció 21: guia metodològica per avançar cap a la sostenibilitat de Barcelona*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona. Direcció d'Educació Ambiental i Participació, 2002.